

УДК 378.18

**ПРОФЕСІЙНА СКЛАДОВА ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ВНЗ
ЯК ЗАСІБ МОТИВУВАННЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ**

Проценко О.В.

*Інститут журналістики Київського
національного університету імені Тараса Шевченка*

На прикладі досвіду організації виховного процесу у ВНЗ показано доцільність реалізації виховних цілей через професійне становлення особистості.

Ключові слова: виховання, позааудиторна виховна робота, професійне виховання, мотиви особистості.

**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ СОСТАВНАЯ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ
РАБОТЫ В ВУЗЕ КАК СРЕДСТВО МОТИВИРОВАННОСТИ
ВНЕАУДИТОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ**

Проценко О.В.

На примере опыта организации воспитательного процесса в ВУЗе продемонстрирована целесообразность реализации воспитательных целей путем профессионального становления личности.

Ключевые слова: воспитание, внеаудиторная воспитательная работа, профессиональное воспитание, мотивы личности.

**PROFESSIONAL COMPONENT OF EDUCATIONAL WORK
IN HIGH SCHOOL AS A WAY TO MOTIVATING
EXTRACURRICULAR ACTIVITIES OF STUDENTS**

Protsenko O.V.

At example of the organization of educational process in the university feasibility of educational goals through the professional development of the individual is demonstrated.

Key words: education, extracurricular educational work, professional education, motives of the individual.

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті одним із провідних принципів реформи всієї національної освіти називає неподільність навчання і виховання, їх органічну єдність. Актуальним відповідно постає питання про роль професійної (прямо пов'язаної зі змістом навчання) складової у виховній роботі вищого навчального закладу (далі – ВНЗ). Важливим завданням педагогів є виробити у студентів мотивацію до самоактуалізації, творчої (професійно-творчої) активності, які проголошено очікуваним результатом реалізації національної доктрини. Мотивація пояснює цілеспрямованість дії і формується з мотивів особистості, тобто із суб'єктивних спонук до діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підґрунтя концептуальних засад підготовки фахівців у вищій школі становлять державні, регіональні концепції вищих навчальних закладів з виховання молоді України. Теоретичні аспекти виховання у ВНЗ досить широко представлені у психологічній і педагогічній науковій літературі (наприклад, О. Ігнатюк розглядає професійне виховання як важливу складову формування особистості сучасного фахівця; дисертацію **Н. Клименко присвячено проблемі формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів**; **Н. Кузьменко** вивчає вплив позааудиторної виховної роботи на психологічну готовність студентів до професійної діяльності; **І. Чеботарьова** у професійному вихованні студентів ВНЗ вбачає альтернативу технократичному розвитку цивілізації), тоді як практичний аспект застосування у виховному процесі теоретичних рекомендацій потребує висвітлення, враховуючи динаміку світоглядних принципів кожного нового покоління студентів. Тому практичну й теоретичну цінність становить обмін досвідом виховання сучасної молоді для пошуку результативних форм і методів виховної роботи та корегування відповідних теоретичних приписів.

Метою статті є теоретично обґрунтувати доцільність винесення професійної складової на чільне місце виховного процесу у ВНЗ та проілюструвати мотиваційно підкріплену ефективність такого підходу власним досвідом виховної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Психологічні особливості студентського віку зумовлюють специфіку виховної роботи

у ВНЗ. До вищого навчального закладу молода людина приходить вже сформованою особистістю, зі своїми поглядами, інтересами й потребами, змінити які прямим зовнішнім впливом складно й не коректно. Тому в сучасній педагогіці переважає підхід до виховання студентської молоді не як до цілеспрямованого формування особистості, а як до створення умов для саморозвитку.

Будь-яка людська діяльність підпорядкована конкретним мотивам і продиктована актуальними потребами. Саме впливаючи на потребомотиваційну сферу можна надати бажаного спрямування саморозвиткові особистості. Тому доцільно зміст виховної роботи у ВНЗ виводити з потреб і мотивів, які привели студента до вищого навчального закладу. Такими мотивами є: мотив соціальної ідентифікації (бажання належати до студентства як соціальної групи), професійно-ціннісний (суспільне значення професії), самореалізації (творчі можливості професії та її відповідність інтересам і схильностям особистості) [1]. Звідси випливає, по-перше, сильний виховний потенціал студентського середовища (органів студентського самоврядування, творчих груп, гуртків, студій), а по-друге, необхідність тісного зв'язку виховної діяльності з освітньою (професійною).

Професійне становлення студента передбачає не тільки опанування теоретичною базою та набуття практичних навичок, а й засвоєння морально-етичного кодексу майбутнього фаху. В основі ж професійних стандартів лежать загальнолюдські цінності. Таким чином, фахову складову можна розглядати як основну у виховній роботі ВНЗ. Навчальний процес повинен не обмежуватися аудиторною роботою, а широко використовувати форми позааудиторної роботи, які традиційно покладаються на виховний сектор. В ідеалі професорсько-викладацький склад має гармонійно співпрацювати з цим останнім, плануючи такі навчальні завдання, які б сприяли реалізації виховної програми навчального закладу. Така організація навчально-виховного процесу наділила б виховні заходи «особистісним смислом» (значущістю), тобто увела б ці заходи в мотиваційне поле студента.

Обговорення особливостей виховної роботи у ВНЗ торкається ще й проблеми активності особистості в позааудиторній діяльності. З переходом студента на вищий курс змінюються провідні мотиви, зо-

крема зростає прагматичний мотив, пов'язаний з бажанням отримати диплом про вищу освіту [1]. Крім того, старшокурсники більш орієнтовані на професійну реалізацію за межами навчального закладу, бо шукають своє місце на ринку праці. Як результат, діяльність студента у ВНЗ з об'єктивних (дефіцит часу) і суб'єктивних (спрямованість на особистий престиж у «дорослих» соціальних групах) причин обмежується пріоритетною для нього сферою – навчанням, бо воно передбачає контроль і оцінювання, що прямо впливає на «якість» диплому і презентаційний образ для роботодавців. Студентський актив переважно формують студенти другого-третього курсів, чий приклад стає визначальним для залучення першокурсників до виховних заходів. З огляду на це, дії адміністрації навчального закладу мають полягати, по-перше, у формуванні стабільного студентського осередку, який би забезпечив спадкоємність самоврядування та студентських ініціатив, а по-друге, у мотиваційному підкріпленні позааудиторної роботи старшокурсників у стінах навчального закладу.

У цій статті практичне втілення викладених вище теоретичних міркувань щодо виховної роботи у ВНЗ проілюстровано особистим досвідом керування виховним сектором в Інституті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (на посаді заступника директора з виховної роботи).

Підготовка фахівців у галузі соціальних комунікацій передбачає виховання всебічно розвиненої особистості, яка усвідомлює суспільну відповідальність обраної професійної діяльності, а тому в останній керується професійними стандартами і загальнолюдськими моральними цінностями. Журналіст не може бути людиною соціально інертною, має помічати актуальне і значуще в житті як макро-, так і мікросередовища. На цих засадах було розроблено «Положення про Всеукраїнський конкурс професійних PR-проектів» [2]. Мета конкурсу – виявити талановиту з погляду організаторських здібностей і соціально активну студентську молодь. Основне завдання конкурсу – активізувати студентство до організаційної роботи, спрямованої на створення і підтримання позитивного іміджу свого навчального закладу. Реалізація завдання спирається на прагматичні мотиви студента: успішність і наступність у здобуванні освіти. Позааудиторна діяльність студента в

рамках виховного процесу оцінюється, як і навчальна діяльність: рейтингові бали, отримані за конкурсну роботу, додаються конкурсантам до загальної кількості балів, яка враховується під час зарахування до магістратури Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Згідно з Положенням, кожен учасник конкурсу повинен подати до оргкомітету портфоліо з короткою інформацією про себе, відомостями про свою організаційну діяльність, описом основних реалізованих професійних PR-проектів, які пов'язані з просуванням іміджу факультету / ВНЗ, студентом якого є учасник конкурсу. Портфоліо обов'язково має містити додатки – документи (оригінали або копії, засвідчені в установі, де навчається конкурсант), що підтверджують участь в організації описаних заходів: програму заходу, фото-, відеозвіт заходу тощо; завірені рецензії, виписку з рейтингу наукової / громадської діяльності тощо.

Запровадження такого конкурсу було спрямоване на вирішення низки часткових завдань:

1. Залучити студентство до виховних заходів, які організують в інституті як адміністрація, так і самі студенти. Пасивна участь у заході теж давала можливість заробити бали, хоч і мінімальні. Це неабияк підтримало ініціативність студентського активу, забезпечуючи його аудиторією (раніше нерідко запал до діяльності активістів пригасав, наражаючись на байдужість тих, для кого той чи інший захід організовувався). Аналогічну підтримку отримали й виховні ініціативи адміністрації закладу та кураторів. Крім того, навіть пасивний учасник міг заробити бали, використавши захід як інформаційний привід для дальшого висвітлення події в інститутських й університетських мас-медіа, що, з одного боку, прямо допомагало студентові попрактикуватися у фасі, а з іншого, наповнювало інститутські засоби масової інформації новинами. Відчуття насиченого позааудиторного життя в інституті стимулювало громадську активність раніше пасивних студентів.

2. Забезпечити позааудиторну активність студента на всіх курсах, адже в оцінюванні конкурсних робіт одним із критеріїв була систематичність організаційної діяльності конкурсанта. З найбільш активних студентів формувався осередок студентського самоврядування, в якому

вже не було колишньої «плинності кадрів». Амбіційні студенти могли розраховувати на стабільну команду й зацікавлену аудиторію, а тому побачили для себе можливість самореалізації у стінах рідного ВНЗ. З'явилася спадкоємність студентської діяльності: обмін досвідом першокурсників із молодшими колегами. Першокурсники буквально з першого ж дня включалися в активне життя студентської громади. Цього вдавалося досягти запровадженням своєрідного ритуалу «посвячення в студенти»: переддень першого вересня або наступний день проходив для першокурсників у формі професійного квесту, організацію якого брав на себе студентський актив (Студпарламент, студентська профспілка, окремі активісти). Усі першокурсники групувалися на команди, кожна з яких отримувала карту свого маршруту столицею. Пунктами останнього ставали офіси провідних медіа (телевізійних каналів, радіостанцій, інформаційних служб, рекламних і PR-агенцій, видавництва). На кожному пункті команду зустрічав представник студактиву з черговим професійним випробуванням (на місці взяти коментар у визначеного інформатора, зняти фоторепортаж, домовитися телефоном про інтерв'ю з відомою людиною тощо). Кінцевим пунктом маршруту ставав якийсь із урочистих закладів (наприклад, урочиста зала комбінату «Преса України»), де підбивалися підсумки квесту, нагороджувалися переможці, а потім – святковий концерт (виступи студентських колективів). Така форма «посвяти» була нестандартним творчим варіантом навчального процесу, знайомством із містом, професією, колективом. До навчання першокурсники ставали вже здруженими, із встановленими довірливими стосунками зі старшими колегами. Легка адаптація до нового середовища позитивно впливала як на навчальну, так і на виховну (позааудиторну) діяльність студентів.

3. Дати студентам майданчик для практики, для професійного творчого становлення. Студенти застосовують набуті теоретичні знання в таких професійних проектах: створення власних газет, організація зустрічей з відомими людьми, участь у майстер-класах, у створенні програм студентської радіостанції «Campus radio» і телеканалу «ІЖ-TV». Оцінка за конкурсну роботу враховує соціальну актуальність, суспільну значущість реалізованих заходів, а отже студентська ініціатива скоро-

вустється в русло суспільно корисної діяльності, студент вчиться з професійного погляду аналізувати цінність своїх і чужих проектів.

4. Виховувати у студентів повагу до свого навчального закладу, відповідальність за його образ, який формують і ті, хто навчаються, і випускники. Розвиток корпоративного духу згуртовує студентсько-викладацький колектив, спрямовує на досягнення спільних навчально-виховних цілей. Позитивний імідж навчального закладу привертає увагу абітурієнтів.

5. Здійснити профвідбір студентів для навчання в магістратурі, адже в магістратурі Інституту журналістики готують не просто фахівців, а менеджерів медійної галузі, а тому організаторські здібності тут просто необхідні.

Висновки з дослідження й перспективи подальших розвідок із напрямку. Теоретичне осмислення специфіки виховання студентства і досвід виховної роботи в одному з ВНЗ дають підстави стверджувати, що оптимальність виховного процесу забезпечує посилення в ньому професійної складової, що уводить виховні цілі в мотиваційну структуру особистості. Педагогіка співробітництва реалізується у парі викладач – студент як колеги. Формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості (що складає зміст виховання) концентрується довкола професійного становлення, спираючись на практичний мотив молоді, яка приходить до ВНЗ за професією. Інші провідні мотиви (самоствердження, самореалізація, соціальна ідентифікація, потреба у спілкуванні тощо) досягаються професійною діяльністю як в аудиторіях, так і за їх межами. Нерозривний зв'язок навчальної і виховної мети (у її професійному вияві) дозволяє застосувати контроль і оцінку до позааудиторної діяльності студента, що теж стимулює його активніше долучатися до виховних заходів і пропонувати свої проекти. Професійність розглядається не просто як набір теоретичних знань, умінь і навичок, а ще й як дотримання професійних стандартів – а це вже площина етично-моральна. Перспективами подальших досліджень у пропонованому напрямі є пошук нових форм професійного виховання, заснованих на етичних кодексах різних галузей.